

Plenarno zasedanje

A9-0441/2023

14.12.2023

POROČILO

o razvojnem sodelovanju EU za spodbujanje dostopa do energije v državah v razvoju
(2023/2073(INI))

Odbor za razvoj

Poročevalka: Caroline Roose

VSEBINA

	Stran
PREDLOG RESOLUCIJE EVROPSKEGA PARLAMENTA.....	3
OBRAZLOŽITEV	21
PRILOGA: SUBJEKTI ALI OSEBE, OD KATERIH JE POROČEVALKA PREJELA PRISPEVEK	23
INFORMACIJE O SPREJETJU V PRISTOJNEM ODBORU.....	24
POIMENSKO GLASOVANJE PRI KONČNEM GLASOVANJU V PRISTOJNEM ODBORU.....	25

PREDLOG RESOLUCIJE EVROPSKEGA PARLAMENTA

o razvojnem sodelovanju EU za spodbujanje dostopa do energije v državah v razvoju (2023/2073(INI))

Evropski parlament,

- ob upoštevanju agende OZN za trajnostni razvoj do leta 2030 in ciljev trajnostnega razvoja, zlasti cilja 1 o izkoreninjenju revščine, cilja 7 o zagotavljanju dostopa do cenovno dostopne, zanesljive, trajnostne in sodobne energije za vse, cilja 9 o industriji in infrastrukturi, cilja 13 o podnebnih ukrepih in cilja 5 o doseganju enakosti spolov ter krepitvi vloge vseh žensk in deklic,
- ob upoštevanju člena 208 Pogodbe o delovanju Evropske unije, v skladu s katerim je zmanjšanje in dolgoročno izkoreninjenje revščine glavni cilj razvojne politike EU in po katerem mora „Unija upošteva[ti] cilje razvojnega sodelovanja pri politikah, ki jih izvaja in ki lahko vplivajo na države v razvoju“,
- ob upoštevanju členov 3(5) in 21 Pogodbe o Evropski uniji, v katerih se Unija zavezuje k pristopu k razvojnemu sodelovanju, ki temelji na vrednotah, da bi zagotovila doslednost svojega zunanjega delovanja, spoštovala načela ustanovne listine Združenih narodov ter spodbujala trajnostni gospodarski, socialni in okoljski razvoj držav v razvoju,
- ob upoštevanju skupne izjave Sveta in predstavnikov vlad držav članic v okviru srečanja Sveta, Parlamenta in Komisije z dne 30. junija 2017 z naslovom Novo evropsko soglasje o razvoju – „Naš svet, naše dostojanstvo, naša prihodnost“¹,
- ob upoštevanju Uredbe (EU) 2021/947 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 9. junija 2021 o vzpostavitvi Instrumenta za sosedstvo ter razvojno in mednarodno sodelovanje – Globalna Evropa, spremembi in razveljavitvi Sklepa št. 466/2014/EU ter razveljavitvi Uredbe (EU) 2017/1601 in Uredbe Sveta (ES, Euratom) št. 480/2009²,
- ob upoštevanju sklepov Sveta z dne 4. oktobra 2022 o podnebnem financiranju pred 27. zasedanjem Konference pogodbenic UNFCCC (COP27) v Šarm el Šejku od 6. do 18. novembra 2022, sklepov z dne 25. januarja 2021 o podnebni in energetski diplomaciji – uresničevanje zunanje razsežnosti evropskega zelenega dogovora in sklepov z dne 28. novembra 2016 o energiji in razvoju,
- ob upoštevanju sporočila Komisije z dne 11. decembra 2019 z naslovom Evropski zeleni dogovor (COM(2019)0640),
- ob upoštevanju predloga Komisije z dne 16. marca 2023 za uredbo Evropskega parlamenta in Sveta o vzpostavitvi okvira za zagotavljanje zanesljive in trajnostne

¹ [UL C 210, 30.6.2017, str. 1.](#)

² [UL L 209, 14.6.2021, str. 1.](#)

oskrbe s kritičnimi surovinami ter spremembi uredb (EU) št. 168/2013, (EU) 2018/858, 2018/1724 in (EU) 2019/1020 (COM(2023)0160),

- ob upoštevanju Delegirane uredbe Komisije (EU) 2023/1184 z dne 10. februarja 2023 o dopolnitvi Direktive (EU) 2018/2001 Evropskega parlamenta in Sveta z vzpostavitvijo metodologije Unije, s katero se določijo podrobna pravila za proizvodnjo tekočih in plinastih goriv iz obnovljivih virov nebiološkega izvora, namenjenih uporabi v prometu³,
- ob upoštevanju sporočila Komisije z dne 16. marca 2023 z naslovom Evropska vodikova banka (COM(2023)0156),
- ob upoštevanju sporočila Komisije z dne 8. julija 2020 z naslovom Strategija za vodik za podnebno nevtravno Evropo (COM(2020)0301),
- ob upoštevanju skupnega sporočila Komisije in visokega predstavnika Unije za zunanje zadeve in varnostno politiko z dne 18. maja 2022 z naslovom Zunanje sodelovanje EU na področju energije v spreminjajočem se svetu (JOIN(2022)0023),
- ob upoštevanju skupnega sporočila Komisije in visokega predstavnika Unije za zunanje zadeve in varnostno politiko z dne 1. decembra 2021 z naslovom Strategija Global Gateway (JOIN(2021)0030),
- ob upoštevanju skupnega sporočila Komisije in visokega predstavnika Unije za zunanje zadeve in varnostno politiko z dne 9. marca 2020 z naslovom Za celovito strategijo z Afriko (JOIN(2020)0004),
- ob upoštevanju poročila posebnega poročevalca Sveta OZN za človekove pravice z dne 5. januarja 2023 o vprašanju obveznosti na področju človekovih pravic v zvezi z uživanjem varnega, čistega, zdravega in trajnostnega okolja z naslovom Ženske, dekleta in pravica do čistega, zdravega in trajnostnega okolja,
- ob upoštevanju novega sporazuma o partnerstvu med Evropsko unijo ter članicami Organizacije afriških, karibskih in pacifiških držav (OAKPD) (sporazum iz Samoe), ki bo začel veljati, ko ga bo odobril Evropski parlament in ga bodo pogodbenice ratificirale,
- ob upoštevanju Okvirne konvencije Združenih narodov o spremembi podnebja (UNFCCC) iz leta 1992 in njenega Kjotskega protokola, 21. konference pogodbenic (COP21) UNFCCC decembra 2015 v Parizu, sprejetja Pariškega sporazuma, prvega univerzalnega, pravno zavezujočega svetovnega podnebnega dogovora, in petega ocenjevalnega poročila o podnebnih spremembah Medvladnega panela za podnebne spremembe,
- ob upoštevanju posebnega poročila Medvladnega panela za podnebne spremembe z dne 24. septembra 2019 o oceanih in kriosferi v spreminjajočem se podnebnju,

³ [UL L 157, 20.6.2023, str. 11.](#)

- ob upoštevanju Deklaracije OZN o pravicah domorodnih ljudstev, ki jo je generalna skupščina OZN sprejela 13. septembra 2007,
- ob upoštevanju poročila Programa Združenih narodov za okolje o emisijski vrzeli za leto 2022 in njegovega drugega zbirnega poročila o proizvodnji fosilnih goriv (poročilo o proizvodni vrzeli za leto 2021)⁴,
- ob upoštevanju vodilnih načel OZN o podjetništvu in človekovih pravicah, ki jih je Svet OZN za človekove pravice sprejel 16. junija 2011,
- ob upoštevanju smernic OECD za večnacionalna podjetja in smernic OECD o potrebni skrbnosti za odgovorno ravnanje podjetij,
- ob upoštevanju poročila iz leta 2018 o politikah oddelka Združenih narodov za ekonomske in socialne zadeve z naslovom *Policy Brief #12: Global Progress of SDG7 – Energy and Gender* (Poročilo o politiki št. 12: Napredek pri doseganju cilja trajnostnega razvoja 7 na svetovni ravni – energetika in enakost spolov),
- ob upoštevanju poročila Mednarodne agencije za obnovljivo energijo iz leta 2022 z naslovom *World Energy Transitions Outlook 2022: 1.5 °C Pathway* (Obeti glede svetovnega energetskega prehoda: pot do 1,5 °C)⁵,
- ob upoštevanju skupnega poročila Svetovne banke, Mednarodne agencije za energijo, Mednarodne agencije za obnovljivo energijo, Organizacije združenih narodov in Svetovne zdravstvene organizacije za leto 2023 z naslovom *Tracking SDG 7: The Energy Progress Report, 2023* (Spremljanje cilja trajnostnega razvoja 7: poročilo o napredku na področju energije za leto 2023)⁶,
- ob upoštevanju akcijskega načrta Afriške unije za zeleno okrevanje za obdobje 2021–2027, ki zagotavlja celovito strategijo za spodbujanje zelenih pobud, zmanjšanje emisij toplogrednih plinov, varstvo okolja in krepitev odpornosti na podnebne spremembe⁷,
- ob upoštevanju izjave afriških voditeljev iz Nairobija o podnebnih spremembah in pozivu k ukrepanju z dne 6. septembra 2023,
- ob upoštevanju izjave Afričanov o podnebnju in razvoju iz leta 2023,
- ob upoštevanju svojih resolucij z dne 14. marca 2023 o skladnosti politik za razvoj⁸, z dne 25. marca 2021 o novi strategiji EU-Afrika – partnerstvo za trajnosten in vključujoč

⁴ [Stockholmski okoljski inštitut, Mednarodni inštitut za trajnostni razvoj, Inštitut za čezmorski razvoj, E3G in Program Združenih narodov za okolje, 2021 Report – The Production Gap: Governments' planned fossil fuel production remains dangerously out of sync with Paris Agreement limits \(Poročilo za leto 2021 – proizvodna vrzel: načrti vlad za proizvodnjo fosilnih goriv nevarno odstopajo od omejitev iz Pariškega sporazuma\), 2021.](#)

⁵ [Mednarodna agencija za obnovljivo energijo, World Energy Transitions Outlook 2022: 1.5°C Pathway \(Obeti glede svetovnega energetskega prehoda: pot do 1,5 °C\), Abu Dabi, 2022.](#)

⁶ [Mednarodna agencija za energijo, Tracking SDG7: The Energy Progress Report, 2023 \(Spremljanje cilja trajnostnega razvoja 7: poročilo o napredku na področju energije za leto 2023\), Mednarodna agencija za energijo, Pariz, junij 2023.](#)

⁷ [Afriška unija, Akcijski načrt Afriške unije za zeleno okrevanje, Adis Abeba, 2021.](#)

⁸ UL C, C/2023/398, 23.11.2023, ELI: <http://data.europa.eu/eli/C/2023/398/oj>.

razvoj⁹, z dne 15. januarja 2020 o evropskem zelenem dogovoru¹⁰, z dne 1. decembra 2016 o dostopu do energije v državah v razvoju¹¹ in z dne 2. februarja 2012 o razvojnem sodelovanju EU za spodbujanje cilja splošnega dostopa do energije do leta 2030¹²,

- ob upoštevanju akcijskega načrta za enakost spolov in opolnomočenje žensk v zunanjem delovanju EU za obdobje 2021–2025 (akcijski načrt EU za enakost spolov III),
 - ob upoštevanju poročila Ekonomske komisije Združenih narodov za Latinsko Ameriko in Karibe iz maja 2022 z naslovom *Energy in Latin America and the Caribbean: access, renewability and efficiency* (Energija v Latinski Ameriki in Karibih: dostop, obnovljivost in učinkovitost),
 - ob upoštevanju poročila Svetovne komisije za jezove z dne 16. novembra 2000 z naslovom *A new framework for decision-making* (Nov okvir za odločanje),
 - ob upoštevanju člena 54 Poslovnika,
 - ob upoštevanju poročila Odbora za razvoj (A9-0441/2023),
- A. ker je energija v središču vseh ciljev trajnostnega razvoja, vendar je v poročilu o ciljih trajnostnega razvoja za leto 2023¹³ ugotovljeno, da svet še vedno ni na pravi poti, da bi dosegel splošen dostop do energije; ker je energija dejavnik, ki omogoča razvoj, zlasti razvoj kmetijstva, podjetništva, komunikacij, izobraževanja, zdravstvenega varstva in prometa, ter delovanje države;
- B. ker cilj trajnostnega razvoja 7 določa, da je treba do leta 2030 doseči trajnostn razpoložljivost cenovno dostopne in čiste energije, zlasti s pozivom k večjemu mednarodnemu sodelovanju za lažji dostop do raziskav, infrastrukture in tehnologije na področju čiste in obnovljive energije ter za spodbujanje naložb v te namene; ker je treba nujno pospešiti diplomatska prizadevanja za večje politične ambicije, da bi učinkovito obravnavali in odpravili energetske revščine;
- C. ker po podatkih OZN do sredine leta 2023 približno 733 milijonov ljudi po vsem svetu, od katerih jih 80 % živi v podsaharski Afriki, še vedno nima dostopa do cenovno dostopne, zanesljive, čiste in visokokakovostne energije¹⁴;
- D. ker je dostop do energije v državah v razvoju zelo različen; ker 52 % prebivalcev podsaharske Afrike nima dostopa do električne energije in ker je to edina regija na svetu, kjer se delež ljudi brez električne energije povečuje; ker ta številka prikriva velike

⁹ [UL C 494, 8.12.2021, str. 80.](#)

¹⁰ [UL C 270, 7.7.2021, str. 2.](#)

¹¹ [UL C 224, 27.6.2018, str. 167.](#)

¹² [UL C 239 E, 20.8.2013, str. 83.](#)

¹³ Oddelek Združenih narodov za ekonomske in socialne zadeve, Poročilo o ciljih trajnostnega razvoja za leto 2023: Posebna izdaja – julij 2023, New York, ZDA, 2023.

¹⁴ Mednarodna agencija za obnovljivo energijo, *Basic Energy Access Lags Amid Renewable Opportunities New Report Shows* (Iz novega sporočila je razvidno, da kljub obetom na področju obnovljive energije obstajajo težave z osnovnim dostopom do energije), 6. junij 2023.

razlike, saj ima redni dostop do energije le 30,4 % podeželskega prebivalstva regije v primerjavi z 80,7 % mestnega prebivalstva; ker je izobrazba priznana kot eden najpomembnejših elementov zmanjševanja revščine; ker dostop do električne energije podpira tudi kakovostno izobraževanje, vendar ima v podsaharski Afriki samo 47 % šol zagotovljeno električno energijo;

- E. ker premalo dostopna električna energija v mestnih in primestnih okoljih vpliva na prebivalstvo velikih neurejenih naselij ter na prisilno razseljene osebe in begunce; ker je tudi v primeru, da je električna energija na voljo, kakovost storitev pogosto slaba;
- F. ker je dostop do cenovno dostopne, zanesljive, čiste in kakovostne energije še težji v državah, ki so jih prizadeli konflikti in naravne nesreče; ker tudi v regijah, ki imajo boljši dostop do energije, kot so Azija in Pacifik ali Latinska Amerika in Karibi, obstajajo velike neenakosti med državami in prebivalci;
- G. ker energetska kriza, ki jo je sprožila ruska invazija na Ukrajino, še naprej terja velik davek, saj visoke cene energije najbolj prizadenejo najranljivejše, zlasti v gospodarstvih v razvoju;
- H. ker je dostop do energije bistven za humanitarne in razvojne organizacije pri nujenju učinkovite humanitarne pomoči, zlasti zdravstvene in nujne oskrbe;
- I. ker napovedi kažejo, da leta 2030 približno 660 milijonov ljudi po vsem svetu ne bo imelo dostopa do električne energije in približno milijarda ne bo imela dostopa do čistega kuhanja, če ne bodo sprejeti ustrezni ukrepi;
- J. ker bo boljši dostop do cenovno dostopne in čiste energije omogočil trajnostno gospodarsko rast ter privabil podjetja in podjetništvo, poleg tega pa bo omogočil izboljšanje zdravja, blaginje in varnosti ljudi;
- K. ker je energetska revščina, ki je opredeljena kot pomanjkanje trajnostnih, čistih in varnih virov energije, povezana z vprašanjem enakosti spolov, saj ženske in dekleta v povprečju porabijo do 18 ur na dan za zbiranje goriva za kuhanje¹⁵;
- L. ker so ženske zelo slabo zastopane med zaposlenimi v energetske sektorju po vsem svetu, zlasti na vodstvenih položajih; ker bo vključevanje žensk kot aktivnih akterk v rešitve na področju obnovljivih virov energije v skladu z akcijskim načrtom EU za enakost spolov III izboljšalo trajnostnost in povečalo pozitivne rezultate na področju enakosti spolov;
- M. ker tradicionalna goriva za kuhanje (trdna biomasa, kerozin in premog) največ prispevajo k emisijam ogljika, krčenju gozdov in podnebnim spremembam ter ogrožajo zdravje ljudi; ker je 2,4 milijarde ljudi na svetu odvisnih od teh goriv, zaradi česar vsako leto prezgodaj umre približno 3,7 milijona ljudi, pri čemer so najbolj prizadeti ženske in otroci; ker je bilo leta 2019 samo v Afriki zabeleženih 700.000 smrtnih primerov zaradi onesnaženosti zraka v gospodinjstvih;

¹⁵ Razvojni program OZN, „Energetika in enakost spolov“.

- N. ker EU čistim gorivom za kuhanje namenja zanemarljivo malo sredstev; ker se strategije za čisto kuhanje, če sploh obstajajo, slabo izvajajo in ker je na voljo malo finančnih sredstev, zato je težko doseči celo skromen napredek, sprejemanje in trajna uporaba izboljšanih kuhalnih peči pa ostajata nizka; ker manj kot 10 % ljudi, ki nimajo možnosti za čisto kuhanje, živi v državah, ki imajo učinkovite politike in zadostna finančna sredstva za doseg splošnega dostopa do leta 2030;
- O. ker sta pandemija covid-19 in zvišanje cen energije upočasnila napredek pri širjenju dostopa do čistega kuhanja; ker bi morala EU v državah v razvoju, ki so pri kuhanju zelo odvisne od biomase, podpirati alternative porabi lesa in spodbujati rešitve, kot so sončni kuhalniki;
- P. ker ženske in dekleta zaradi omejenih možnosti za čisto kuhanje za kuho porabijo več časa; ker se posledično povečuje neenakomerna porazdelitev gospodinjanskega dela med moške in ženske; ker se ocenjuje, da bi ženske in dekleta z možnostjo čistega kuhanja v povprečju pridobile 1,5 ure na dan, ki bi jih lahko namenile prostemu času in/ali izobraževanju;
- Q. ker imajo države v razvoju obilo obnovljivih virov energije, vendar so pogosto brez ustreznega političnega in regulativnega okvira ter potrebnih industrijskih in tehnoloških pogojev za trajnostni razvoj in porabo energije; ker se spopadajo tudi s številnimi izzivi, kot so podnebne spremembe, prezadolženost in hitra demografska rast, ki vplivajo na povpraševanje po energiji in njeno porabo; ker države, kot sta Namibija in Angola, izvajajo ambiciozne projekte na področju obnovljivih virov energije; ker so nekatere države v razvoju, kot so Senegal, Ruanda in Kenija, dosegle opazen napredek na področju dostopa do energije; ker je treba upoštevati različne okoliščine v posameznih državah, da bi z ustrežno politično voljo in podporo EU dosegli preboj na področju dostopa do energije;
- R. ker ima EU dolgo tradicijo sodelovanja na področju energije v Afriki; ker je EU skupaj z državami članicami zagotovila veliko večino sredstev uradne razvojne pomoči za projekte cilja trajnostnega razvoja 7 v Afriki, in sicer 13,8 milijarde EUR med letoma 2014 in 2020; ker to še vedno ni dovolj in je treba narediti še več; ker je bilo po ocenah 53 % izplačil v obliki posojil, vendar ta dodatni dolg zmanjšuje zmožnost teh držav, da bi vlagale v cilje trajnostnega razvoja, vključno s ciljem trajnostnega razvoja 7; ker ima 21 afriških držav z nizkimi dohodki leta 2023 težave zaradi prezadolženosti ali jim take težave grozijo;
- S. ker so finančni tokovi za energijo še vedno skoncentrirani v majhni skupini držav, pri čemer so najmanj razvite države pogosto zapostavljene; ker so, kar zadeva ciljno usmerjanje sredstev po zemljepisnih območjih, le tri od desetih glavnih upravičenk najmanj razvite države, kar kaže, da sredstva za razširitev dostopa do energije in boj proti energetske revščini niso bila dodeljena po prednostnem vrstnem redu;
- T. ker se energetske prehode v regijah v razvoju, zlasti v najmanj razvitih državah, stalno namenja veliko premalo sredstev; ker Inštitut za upravljanje naravnih virov opredeljuje pojav „prekletstvo virov“ kot neuspeh številnih držav, bogatih z viri, da bi v celoti izkoristile svoje bogastvo naravnih virov in da bi vlade v teh državah učinkovito

- izpolnile potrebe po javni blaginji¹⁶; ker prevelika odvisnost od izvoza fosilnih goriv pomeni tveganje nizke gospodarske diverzifikacije;
- U. ker bi morala EU povečati financiranje obnovljivih virov energije v državah v razvoju, zlasti v novih geopolitičnih razmerah, ki so posledica ruske invazije na Ukrajino, hkrati pa se lotiti korupcije in problema šibkih institucij, zaradi katerih se dodatno zaostrujejo težave, povezane s pomanjkanjem sredstev, zlasti v najmanj razvitih državah;
 - V. ker je večina projektov, ki jih financira EU, namenjena spodbujanju proizvodnje električne energije, kljub temu, da je najšibkejši ravno distribucijski segment, ki je bistvenega pomena za doseganje cilja trajnostnega razvoja 7; ker se številne države v razvoju še vedno zanašajo na premog kot primarni vir energije za proizvodnjo električne energije;
 - W. ker so države, ki jih negativne posledice podnebnih sprememb najbolj prizadenejo, najmanj odgovorne za emisije; ker v Afriki živi skoraj 18 % svetovnega prebivalstva, vendar predstavlja manj kot 6 % svetovne porabe energije; ker je Afrika odgovorna le za 3 % svetovnih emisij CO₂, povezanih z energijo; ker države, ki sestavljajo skupino G20, prispevajo 80 % svetovnih emisij;
 - X. ker je bilo energetska partnerstvo med Afriko in EU obnovljeno februarja 2022, da bi odražalo Agendo 2063 Afriške unije in prednostne naloge EU glede podnebnih sprememb, energetske varnosti, načrta REPowerEU in pobude Global Gateway, katerih cilj je spodbujanje proizvodnje in distribucije energije iz obnovljivih virov, tudi za izvoz v Evropo; ker je bil napovedan naložbeni sveženj v višini približno 150 milijard EUR za podporo skupnim ambicijam celin, kot so opredeljene v Agendi 2030 in Agendi 2063 Afriške unije, da bi se med drugim zagotovil stroškovno učinkovit, sodoben, uspešen, zanesljiv, pošten, pravičen in enakopraven energetski prehod;
 - Y. ker je partnerstvo EU z Južno Afriko za pravičen energetski prehod primer pripravljenosti EU, da se uveljavi kot vodilna svetovna sila na področju pravičnega energetskega prehoda ter tako prispeva k zunanji razsežnosti energetske in podnebne strategije EU ter spodbuja cilj evropskega zelenega dogovora po vsem svetu;
 - Z. ker bi morala energetska neodvisnost majhnih otoških držav v razvoju, ki temelji na njihovem velikem potencialu energije iz obnovljivih virov, ostati jasen cilj;
 - AA. ker lahko oznaka „nizkoogljični vodik“ vključuje tudi vodik, proizveden z uporabo jedrske energije in zemeljskega plina, kar pomeni, da ni nujno brez emisij; ker je zeleni vodik iz obnovljivih virov edina vrsta vodika, ki lahko dolgoročno resnično prispeva k podnebni nevtralnosti;
 - AB. ker je cilj načrta REPowerEU do leta 2030 uvoziti 10 milijonov ton zelenega vodika na leto; ker je Komisija v ta namen novembra 2022 med drugim podpisala memorandume o soglasju za strateški partnerstvi za obnovljivi vodik z Namibijo in Egiptom;
 - AC. ker je glede na pregled stanja na področju vodika za leto 2023¹⁷, ki ga je pripravila Mednarodna agencija za energijo, 99 % proizvedenega vodika na svetu ustvarjenega iz fosilnih goriv;

¹⁶ Inštitut za upravljanje naravnih virov, *The Resource Curse - The Political and Economic Challenges of Natural Resource Wealth* (Prekletstvo naravnih virov – politični in gospodarski izzivi, povezani z bogastvom naravnih virov), NRCI Reader, marec 2015. 9/25 PE753463v02-00

- AD. ker lahko zeleni vodik pospeši razogljičenje industrijske proizvodnje v partnerskih državah, če ne bo upočasnil lokalnega energetskega prehoda in bo del širše strategije za zmanjšanje skupne porabe energije v razvitih državah, da bi se upoštevale omejitve našega planeta; ker je treba hkrati upoštevati, da je potrebna infrastruktura za zeleni vodik kapitalsko in tehnološko intenzivna, da sta transport vodika na dolge razdalje in skladiščenje vodika energetske intenzivna in draga ter da so za obsežno proizvodnjo zelenega vodika potrebne velike količine zemlje in vode;
- AE. ker podnebnih ciljev za leti 2030 in 2050 ne bo mogoče doseči brez razogljičenja ključnih sektorjev, v katerih je težko zmanjšati emisije; ker je uvoz zelenega vodika iz držav zunaj EU pomemben del novih strateških partnerstev EU; ker glede na pregled stanja na področju vodika za leto 2023, ki ga je pripravila Mednarodna agencija za energijo, stroškovni izzivi ogrožajo dolgoročno donosnost uvajanja proizvodnje vodika; ker bi uvedba proizvodnje vodika lahko pomenila tveganje, da se razširijo uporaba fosilnih goriv in ekstraktivistične prakse, vključno z morebitnim obsežnim prisvajanjem zemlje, vode in energije v državah proizvajalkah v razvoju;
- AF. ker imajo ključne surovine osrednjo vlogo pri dostopnih in cenovno ugodnih tehnologijah čiste energije za vse in ker je EU v postopku vzpostavljanja skladnega okvira za njihovo stalno, varno in odgovorno dobavo ob spoštovanju človekovih pravic in podpiranju lokalnega razvoja;
- AG. ker decentralizirana energija, pridobljena iz obnovljivih virov iz mini omrežij in zunaj omrežja, ponuja dobre rešitve za oddaljene skupnosti, zlasti v smislu ustvarjanja delovnih mest, izobraževanja in zdravja, vendar jo mora spremljati javna podpora, da se ustvari uspešen in odgovoren poslovni model;
- AH. ker širitev obnovljivih virov energije, ki temeljijo na sončni in vetrni energiji, proizvodnja obnovljivega vodika in gradnja jezov za hidroelektrarne prav tako pomenijo izzive, saj so zanje potrebne velike površine zemljišč, s čimer lahko posegajo v obstoječo rabo zemljišč in lokalne potrebe, zlasti glede dostopa do vode, ter lahko povzročijo razselitev lokalnih in domorodnih skupnosti ter škodujejo ekosistemom in naravnim habitatom; ker je treba določiti kopenska in morska območja, ki bi se lahko uporabljala za proizvodnjo energije iz obnovljivih virov, pri tem pa upoštevati biotsko raznovrstnost, lokalno gospodarstvo in soglasje avtohtonega prebivalstva;
- AI. ker naj bi prehod na obnovljive vire energije ustvaril več delovnih mest v sektorju obnovljivih virov energije; ker lahko nove tehnologije za energijo iz obnovljivih virov ustvarijo gospodarske priložnosti, ki lahko posledično podpirajo uresničevanje pravice do preživetja in dostojnega dela; ker ima Afrika obetavno prihodnost na področju sistemov energije iz obnovljivih virov, saj ima 60 % najboljših virov sončne energije na svetu, vendar le 1 % nameščenih zmogljivosti za proizvodnjo sončne energije; ker je Latinska Amerika ena od vodilnih regij na svetu na področju uporabe in proizvodnje energije iz obnovljivih virov;
- AJ. ker naj bi se po podatkih Mednarodne agencije za energijo med letoma 2021 in 2030 svetovna zmogljivost hidroelektrarn povečala za 17 %; ker je največ neizkoriščenega

¹⁷ Mednarodna agencija za energijo, *Global Hydrogen Review 2023* (Pregled stanja na področju vodika za leto 2023), 2023, in Mednarodna agencija za energijo, *Hydrogen*, 2023.

potenciala hidroenergije v gospodarstvih v razvoju v Afriki, Aziji in Latinski Ameriki; ker pa so veliki hidroenergetski projekti povezani z negativnimi družbenimi in okoljskimi vplivi, od razseljevanja ranljivih skupin prebivalstva do uničevanja edinstvene biotske raznovrstnosti; ker se zaradi hidroenergije pojavljajo novi izzivi, povezani s podnebnimi spremembami, ki bodo močno povečali pogostost poplav in suš na rekah, kjer se izvajajo hidroenergetski projekti, kar bo povečalo tveganje za varnost projektov in njihovo zmožljivost za proizvodnjo električne energije;

- AK. ker imajo EU in partnerske države skupno, a različno odgovornost za doseganje trajnostnega energetskega prehoda; ker mora podpora EU za projekte na področju energije iz obnovljivih virov najprej zadovoljiti potrebe lokalnega prebivalstva in šele nato podpreti izvoz;
- AL. ker bi bilo treba željo nekaterih držav v razvoju po izkoriščanju njihovih virov ogljikovodikov analizirati tudi ob upoštevanju prizadevanj EU, da bi se na COP28 države zavezale postopnemu opuščanju fosilnih goriv na svetovni ravni; ker lahko uporaba naravnih virov za proizvodnjo energije ustvari gospodarske priložnosti, vendar bi lahko države v razvoju z dajanjem prednosti izvozu energije iz obnovljivih virov potencialno ogrozile svoj domači energetski prehod in povečale delež porabe fosilnih goriv v lastni mešanici električne energije;
- AM. ker se po podatkih Inštituta za svetovne vire 25 % svetovnega prebivalstva vsako leto spopada z izjemno hudim pomanjkanjem vode; ker je voda osrednjega pomena za gojenje kmetijskih rastlin in živinorejo, proizvodnjo električne energije, ohranjanje zdravja ljudi, spodbujanje pravičnih družb in doseganje svetovnih podnebnih ciljev;
- AN. ker agroživilski sistemi porabijo približno 30 % svetovne energije in ker je tretjina emisij toplogrednih plinov v tem sektorju posledica rabe energije; ker sta energetski prehod in preoblikovanje agroživilskih sistemov medsebojno prepletena;

Spodbujanje splošnega dostopa do čiste energije

1. opozarja, da je dostop do univerzalne, cenovno dostopne in trajnostne energije temeljna človekova pravica in osnovni pogoj za uresničitev ciljev trajnostnega razvoja ter doseganje cilja, da ne bo nihče zapostavljen; priznava vlogo javnega in zasebnega financiranja v ta namen; poudarja, da morata biti ogljično nevtralna prihodnost in razvoj obnovljivih virov energije povezana z gospodarsko diverzifikacijo, zeleno industrializacijo, razogljičenjem, zmanjševanjem revščine in pristopom, ki temelji na človekovih pravicah;
2. poudarja, da stabilna oskrba z energijo ni le gospodarsko in logistično, temveč tudi geopolitično vprašanje; opozarja, da je ruska vojaška agresija proti Ukrajini močno vplivala na svetovne energetske trge, zlasti v državah v razvoju, in da je še vedno potrebno usklajeno ukrepanje za stabilno oskrbo z energijo in dostopne cene;
3. poziva EU, naj s politično, regulativno in upravno podporo, vključno s krepitvijo zmožljivosti in prenosom tehnologije, spodbuja dostop do obnovljivih virov energije v državah v razvoju; spodbuja partnerstva, ki se odmikajo od izkoriščanja fosilnih virov in se osredotočajo na uporabo čiste energije; poudarja, da je treba zagotoviti, da bodo

zelene naložbe prispevale k socialno-ekonomskemu razvoju in večji udeležbi držav v razvoju v novem geopolitičnem okolju z neto ničelno energijo;

4. poudarja, da je treba razviti rešitve, ki bodo pripomogle k uporabi energije iz obnovljivih virov v državah v razvoju, vključno z morsko in rečno energijo, obenem pa varovale biotsko raznovrstnost; poudarja, da v državah v razvoju obstaja velik potencial za postavitev objektov za proizvodnjo energije iz obnovljivih virov na morju; poudarja, da je potrebno celovito upravljanje morskih območij, ki vključuje vse ustrezne deležnike in spoštuje soglasje lokalnih skupnosti;
5. odločno spodbuja države v razvoju, naj se zavežejo energetske pravičnosti s svojimi regulativnimi okviri, ki bi morali zagotavljati lokalno sprejemanje, sodelovanje skupnosti, zaščito zemljiških pravic in spoštovanje mednarodno priznanih standardov človekovih pravic, da bi zagotovili dostop in cenovno dostopno energijo za vse; poudarja, da je treba energetska partnerstva povezati s sprejetjem regulativnih okvirov in priskrbeti tehnično pomoč za njihovo izvrševanje;
6. poudarja, da je za energetske varnost potreben pristop, ki upošteva vidik spolov; poudarja, da so zaradi energijske revščine nesorazmerno prizadete ženske in deklince; poudarja, da vsak dan zbirajo les in oglje za kurjavo daleč od svojih domov; poziva k vključitvi žensk kot aktivnih akterk v proces energetskega prehoda, tudi na zaščitih morskih območjih;
7. poziva EU, naj poveča tehnično podporo pri vključevanju načela enakosti spolov v energetske prehode, med drugim z dajanjem prednosti energetskim projektom, ki upoštevajo vidik enakosti spolov in vključujejo energetske organizacije in podjetja, ki jih vodijo ženske, ter zagotavljajo lokalno lastništvo, pri čemer naj posebno pozornost nameni najmanj razvitim državam in državam s srednjimi dohodki, v katerih obstajajo velike neenakosti pri dostopu do energije in čistega kuhanja; poudarja, da je za usmerjanje zunanjega delovanja EU na področju energije pomembno zbiranje podatkov o dostopu do energije, razčlenjenih po spolu; opozarja, da energetska revščina prizadene tudi manjšine in marginalizirane skupnosti;
8. je zaskrbljen zaradi zdravstvenih in okoljskih posledic emisij goriv iz gospodinjstev, kot so boleznih dihal, srca in ožilja ter rak, degradacija gozdov, emisije toplogrednih plinov in izguba biotske raznovrstnosti; opozarja na tveganje, povezano z vse večjo uporabo nečistih goriv za kuhanje za zadovoljitev energetskih potreb naraščajočega prebivalstva, zlasti v podsaharski Afriki;
9. poudarja, da ljudje, ki živijo v skrajni revščini, marsikje nimajo več lesa za kurjenje, zato se ogrevajo in kuhajo z drugimi materiali, ki jih najdejo doma ali v bližini, kot so pnevmatike in druge zdravju škodljive snovi; ob tem poudarja, da so ženske in deklince nesorazmerno bolj prizadete zaradi onesnaženosti zraka v gospodinjstvih;
10. opozarja, da se dostop do čistih goriv za kuhanje v številnih državah v razvoju trenutno ne širi dovolj hitro, da bi do leta 2030 dosegli s tem povezane cilje v okviru cilja trajnostnega razvoja 7; priznava večplastne izzive, povezane z uvajanjem čistega kuhanja in ustreznih kuhinjskih peči, skladnih s standardi Svetovne zdravstvene organizacije; poziva k ozaveščanju o zdravstvenih tveganjih, povezanih z onesnaževanjem zraka v gospodinjstvih zaradi tradicionalnih načinov kuhanja, in o

prednostih alternativ; poziva EU, naj finančno podpira, zagovarja in spodbuja nacionalne ukrepe v partnerskih državah;

11. nadalje poziva EU, naj dostop do čistega kuhanja vključi kot prednostno nalogo v svoja energetska partnerstva in večletne okvirne programe z državami v razvoju ter v načrtovanje sodelovanja na lokalni, regionalni in nacionalni ravni; poudarja pomen posvetovanja s civilno družbo na terenu, zlasti z organizacijami, ki jih vodijo ženske, da bi dosegli enakost spolov in spodbujali enakomernejšo porazdelitev gospodinjskega in skrbstvenega dela med moškimi in ženskami v skladu s konceptom skrbstvene družbe; opozarja na priložnosti, ki jih prinašajo pobude Global Gateway, kot sta pobudi Modern Cooking Facility for Africa (instrument za podporo čistemu kuhanju v Afriki) in Strengthening the Entrepreneurial Environment for Clean Cooking (krepitev podjetniškega okolja za čisto kuhanje);
12. poleg tega poziva EU, naj posebno pozornost nameni infrastrukturi in komunalnim storitvam, vključno z gradnjo kanalizacijskih sistemov in dostopom do njih ter dostopom gospodinjstev ali skupnosti do vodnjakov ali sistemov za čiščenje vode;
13. obžaluje, da slaba dostopnost električne energije uničujoče vpliva na osnovne potrebe prebivalstva; poziva EU in njene države članice, naj pri sodelovanju in partnerstvih z državami v razvoju elektrifikacijo uvrstijo med prednostne naloge; zlasti poudarja, da je treba vlagati v proizvodne zmogljivosti, predvsem v podsaharski Afriki, da bi dosegli cilj splošnega dostopa do energije;
14. opozarja na možnosti alternativnih virov energije, kot so neizkoriščeni geotermalni viri; poudarja, da je podpora pri cenovni dostopnosti stroškov energije ključna za razširitev dostopa do električne energije, zlasti v Afriki, kjer si 30 % prebivalstva ne more privoščiti osnovnega nabora elektroenergetskih storitev;
15. je zaskrbljen zaradi vse večjih potreb po energiji med begunci in notranje razseljenimi osebami, ki živijo v taboriščih; obžaluje, da na odročnih območjih in v humanitarni infrastrukturi zaradi energetske negotovosti ne morejo v celoti delovati lokalne zdravstvene ambulante in šole;
16. poudarja, da je treba pri reviziji večletnega finančnega okvira povečati proračunsko postavko za humanitarno pomoč, da bi zadostili humanitarnim potrebam, med drugim s povečanjem finančne pomoči za oskrbo z energijo v taboriščih, tudi z zelenimi projekti za oskrbo z energijo zunaj omrežja, v okviru mini omrežij ter iz obnovljivih virov, da bi humanitarnim organizacijam na terenu omogočili zagotavljanje osnovne humanitarne pomoči, zlasti zdravstvene in nujne oskrbe;

Spodbujanje energetskega prehoda v skladu z načelom skladnosti politik za razvoj

17. poziva EU in njene države članice, naj zagotovijo skladnost politik za trajnostni razvoj v celotni zunanji energetske agendi EU, ki bi morala biti prilagojena lokalnim posebnostim in potrebam;
18. ponovno poudarja svojo zavezanost energetske pravičnosti; poziva EU, naj podpre države v razvoju pri izvajanju režimov za energijo iz obnovljivih virov, ki temeljijo na

pravicah in učinkovito prispevajo k njihovemu trajnostnemu razvoju; meni, da je načelo svobodnega, predhodnega in informiranega soglasja za prizadete skupnosti pogoj za uspešen zelen in pravičen energetske prehod; poudarja, kako pomembno je spodbujati energetske učinkovitost in lokalne spretnosti ter tehnološke inovacije, prenos tehnologije in tehnično sodelovanje pri takih projektih energetskega prehoda;

19. poudarja, da mora EU po potrebi podpirati države v razvoju pri vzpostavljanju ali krepitvi regulativnih okvirov, ki zagotavljajo distribucijo energije in univerzalne storitve na njihovem ozemlju, pa tudi zmogljivosti dobrega upravljanja in preglednost pri vseh projektih energetskega prehoda; poziva EU, naj poveča tehnično pomoč pri reformi elektroenergetskih sistemov; poleg tega poziva Komisijo, naj poroča o napredku pri izboljševanju dostopa do energije in regulaciji energetskega sektorja z namenskimi projekti in naložbami EU v partnerskih državah v razvoju;
20. opozarja na morebitna tveganja konfliktov v zvezi z rabo zemljišč in vode, zlasti na prisilne preselitve in razlastitve za gradnjo velikih obratov za proizvodnjo energije iz obnovljivih virov; poziva EU, naj v okviru svojih partnerstev podpre vlade držav v razvoju pri:
 - (a) izvajanju neodvisnega in nepristranskega kartiranja tradicionalne rabe zemljišč in vode, tudi za kratkotrajno pašo, domorodne kulturne dediščine in sistemov biotske raznovrstnosti visoke vrednosti, in sicer pred razvojem projektov na področju energije iz obnovljivih virov, da bi se tako spodbudilo trajnostno načrtovanje rabe zemljišč ter ocenil vpliv na okolje in družbo;
 - (b) prizadevanju za prostovoljno, predhodno in informirano privolitev lokalnih skupnosti ob zagotavljanju pravice do zavrnitve ter pravic do sodnega varstva, pravnih sredstev in odškodnine ali nadomestila;
 - (c) opredelitvi okoljskih in socialnih meril ter odgovornih poslovnih praks v skladu z mednarodnimi regulativnimi okviri ter zagotavljanju njihovega spoštovanja z mehanizmi za nadzor in pritožbe;
 - (d) zaščiti podnebnih aktivistov;
 - (e) olajšanju izmenjave znanja in dobre prakse med državami in regijami v razvoju, ki uspešno obvladujejo konflikte v zvezi z rabo zemljišč, povezane z energetskimi projekti;
21. ugotavlja, da je za nekatere obsežne projekte zelene energije (kot sta vetrna in sončna energija), kot so na primer projekti na sušnih območjih, bistveno ustrezno posvetovanje z običajnimi uporabniki zemljišč (npr. za pašništvo); opozarja, da imajo tradicionalne pravice skupnosti precej šibek pravni status in se pogosto ne izvajajo, kar lahko poveča tveganje prilaščanja zemljišč; zato poziva EU in njene partnerske države, naj priznajo in zaščitijo pravice domorodnih ljudstev do običajnega lastništva ter nadzora nad njihovimi zemljišči in naravnimi viri, kot je določeno v Deklaraciji OZN o pravicah domorodnih ljudstev in konvenciji Mednarodne organizacije dela št. 169, ter naj spoštujejo načelo svobodnega, predhodnega in informiranega soglasja;

22. priporoča, naj države članice EU, ki še niso ratificirale konvencije Mednarodne organizacije dela št. 169 o domorodnih ljudstvih in plemenih, to storijo;
23. priznava vpliv, ki ga lahko imajo prakse pretvorbe energije z intenzivno rabo vode, kot so hidroelektrarne in proizvodnja vodika, na kmetijske skupnosti; opozarja na škodljive učinke jezov na hidroelektrarnah na reke in biotsko raznovrstnost, zlasti v ustjih rek, kot je med drugim navedeno v poročilu Svetovne komisije za jezove z dne 16. novembra 2000; vendar poudarja možnost razvoja energije iz osmoze, zlasti v rečnih ustjih in deltah, da bi zagotovili rešitve za proizvodnjo energije iz obnovljivih virov;
24. opozarja, da se veliki hidroenergetski projekti v državah v razvoju pogosto srečujejo z vrsto izzivov, med drugim s previsokimi začetnimi stroški, velikimi prekoračitvami stroškov in zamudami, težavami pri pridobivanju finančnih sredstev, družbenim in okoljskim odtisom, občutljivostjo na podnebne spremembe ter nekaterimi slabimi rezultati pri zagotavljanju obljubljenе energije; poudarja, da je pomembno spodbujati trajnostne hidroenergetske projekte z izvajanjem celovitih presoj vplivov na okolje in družbo ter smiselnim sodelovanjem skupnosti; meni, da bi bilo treba, kjer je to mogoče, dati prednost drugim majhnim in različnim projektom na področju energije iz obnovljivih virov;
25. poudarja, da bi bilo treba v skladu s priporočili iz poročila Svetovne komisije za jezove z dne 16. novembra 2000 vsako načrtovanje jezov oceniti glede na pet vrednosti: pravičnost, učinkovitost, udeležba pri postopkih odločanja, trajnostnost in odgovornost; splošneje poudarja, da bi se moral v postopkih odločanja v zvezi z jezovi v celoti upoštevati pojem človekovih pravic, kot je zapisan v splošni deklaraciji o človekovih pravicah iz leta 1948 in v spremljevalnih paktih, ki so bili naknadno sprejeti, da bi se rešila zapletena vprašanja glede vode, jezov in razvoja; poudarja, da bi si morala EU v okviru svojih partnerstev z državami v razvoju prizadevati, da bi skupnostim, na katere vplivajo projekti jezov, zagotovili ustrezno nadomestilo in ustrezne ukrepe za obnovo preživetja;
26. je zaskrbljen zaradi ranljivosti objektov ob izrednih vremenskih pojavih, kot so pokazale nedavne poplave v Libiji, ki so odnesle celotne soseske in poškodovale kritično infrastrukturo; vztraja pri najpomembnejših podciljih cilja trajnostnega razvoja 9, ki je namenjen gradnji odporne infrastrukture, spodbujanju trajnostne industrializacije in pospeševanju inovacij;
27. z zaskrbljenostjo ugotavlja, da je v Afriki vse več projektov na področju fosilnih goriv, kar bi ji lahko preprečilo pravočasen preskok na energijo iz obnovljivih virov; nadalje ugotavlja, da čeprav v Afriki živi 18 % svetovnega prebivalstva, predstavlja le 6 % svetovne porabe energije; opozarja, da je velik del sedanje proizvodnje nafte, plina in premoga v Afriki namenjen izvozu, medtem ko je celina še vedno izpostavljena energetske revščini; vztraja, da je treba dati prednost naložbam v trajnostno infrastrukturo za energijo iz obnovljivih virov v Afriki, zlasti na podeželju in v marginaliziranih skupnostih, in sicer z vzpostavitvijo decentraliziranih energetskih sistemov in mikroomrežij;
28. poziva EU, naj v skladu s priporočili Mednarodne agencije za energijo spodbuja razvoj energetskih sistemov, ki ne vključujejo širitve obstoječih ali novih projektov na

področju fosilnih goriv ali niso odvisni od njih; poudarja pomen partnerstev, ki so koristna za vse strani in ki državam izvoznicam in njihovemu prebivalstvu koristijo tudi v smislu energije iz obnovljivih virov;

29. obsoja dvojna merila, in sicer da se zasebne in javne finančne institucije v razvitih državah vse bolj zavezujejo, da bodo do leta 2050 dosegle ogljično nevtralnost, hkrati pa financirajo razvoj in širitev fosilnih goriv; poudarja, da bodo pozivi državam z nizkimi in srednjimi dohodki, naj zmanjšajo svojo odvisnost od premoga, neučinkoviti, dokler se bodo razvite države še naprej odločno zanašale na druga fosilna goriva;
30. opozarja, da lahko alternative, ki temeljijo na obnovljivih virih energije, vse bolj zagotavljajo cenejši, dostopnejši, vključujoč in zanesljiv vir energije; poudarja vlogo energije iz obnovljivih virov pri povečevanju prilagodljivosti in učinkovitosti agroživilskih sistemov; poziva EU in njene države članice, naj uporabo obnovljivih virov energije v agroživilskih sistemih uvrstijo med prednostne naloge v svojih partnerskih sporazumih s tretjimi državami;
31. priporoča skupno načrtovanje energetskega prehoda v okviru partnerstva med EU in Afriško unijo ob podpori skupne parlamentarne skupščine Organizacije afriških, karibskih in pacifiških držav in EU ter afriške civilne družbe ter ob spoštovanju suverenosti afriških držav; priporoča pripravo smernic za pravično delitev naložb, prihodkov, tehnologij in spretnosti;
32. poziva EU in njene države članice, naj v energetska partnerstva s tretjimi državami vključijo programe izobraževanja in usposabljanja za lokalno prebivalstvo, da bi podprle energetskega prehod na terenu in ustvarile zaposlitvene možnosti za lokalne skupnosti; prav tako poziva EU, naj okrepi znanstveno sodelovanje z državami v razvoju na področju dostopa do raziskav in tehnologij za energijo iz obnovljivih virov; meni, da bi bilo treba spremeniti matriko pridobivanja energije iz obnovljivih virov, da bi se oddaljili od izključno ekstraktivistične perspektive;
33. opozarja, da se podpisnice glasgowske izjave o mednarodni javni podpori prehodu na čisto energijo iz leta 2021 zavezujejo, da bodo prenehale zagotavljati novo neposredno javno podporo energetskega sektorju fosilnih goriv; poziva EU in njene države članice, naj bodo zgled in prenehajo financirati projekte na področju fosilnih goriv;

Zeleni vodik

34. poudarja ključno vlogo zelenega vodika kot orodja za razogljičenje energetskega sistema, doseganje ničelnih emisij po vsem svetu do leta 2050 in uresničitev ciljev Pariškega sporazuma, vendar opozarja na pomen ocen življenjskega cikla, ki upoštevajo načine proizvodnje in prevoza;
35. svari pred morebitnim tveganjem novega „prekletstva zelenega vodika“, ki bi spodbujal odvisnost držav v razvoju od izvoza in bi lahko izrinil naložbe v razvoj lokalnih energetskih trgov; navaja, da ima lahko industrija zelenega vodika bistveno vlogo pri razvoju držav v razvoju, bogatih z viri, če so prisotni nekateri dejavniki, kot so dobro upravljanje, izvajanje in spremljanje trdnega pravnega okvira, preprečevanje korupcije, delovanje pravne države in preglednost finančnih tokov;

36. poudarja, da je treba obravnavati globalno infrastrukturo za proizvodnjo, skladiščenje, prevoz, distribucijo in porabo zelenega vodika, stroške prevoza na dolge razdalje in vpliv na podnebje, omejene naložbe in finančne zmogljivosti ter tveganja zaradi šibkih institucij in korupcije v nekaterih državah v razvoju;
37. poziva EU, naj zlasti s pobudo Global Gateway podpre partnerstva, ki bodo koristila tako državam uvoznicam kot izvoznicam in njihovemu prebivalstvu; v ta namen poziva EU, naj podpre razvoj vrednostne verige zelenega vodika, če ta prinaša enake družbene in gospodarske koristi državam izvoznicam, zlasti v smislu usposabljanja in preusposabljanja lokalnega prebivalstva, ustvarjanja delovnih mest, razogljičenja industrijskih dejavnosti, v katerih je težko zmanjšati emisije, ter čistejše mobilnosti in energije;
38. poziva EU, naj podpre gospodarsko diverzifikacijo ter domači dostop do električne energije in vode ob doslednem spoštovanju ekosistemov in s ciljem zmanjšati preveliko odvisnost od izvoza fosilnih goriv; poudarja, da lahko okrepljeno sodelovanje med podjetji ter malimi in srednjimi podjetji iz EU in partnerskih držav, ki združuje strokovno znanje različnih podobno mislečih partnerjev, ustvari možnosti za uspešno podjetništvo v sektorju zelenega vodika;
39. priznava, da ima lahko širitev zelenega vodika negativne socialne in okoljske učinke na svetovnem jugu, zlasti ker je odvisna od rudarjenja ter uporabe surovin in redkih zemelj, ki potrebujejo velike količine sladke vode in onesnažujejo vodo; poudarja, da je treba razviti globalni sistem upravljanja virov, ki bo dajal prednost trajnostnosti, učinkovitosti in krožnosti, da bi zmanjšali svetovno povpraševanje po neobdelanih materialih, hkrati pa se zaveda izzivov pri doseganju tega cilja;
40. poudarja, da je potreben sistemski pristop k ocenjevanju lokalnih priložnosti in posledic proizvodnje zelenega vodika za evropske potrebe v državah v razvoju; poudarja, da bi morala EU zagotoviti trajnostnost pridobljenih, predelanih in recikliranih kritičnih surovin, ki so temeljne za tehnologije vodika in druge neto ničelne tehnologije;
41. z zaskrbljenostjo opozarja na sporno rabo vode pri rudarjenju in gradnji velikih obratov za proizvodnjo energije iz obnovljivih virov, kot so obrati za proizvodnjo zelenega vodika; znova potrjuje, da je dostop do vode temeljna človekova pravica; poudarja, da je treba izboljšati vodno infrastrukturo v regijah, kjer so rudniki in obrati za proizvodnjo energije iz obnovljivih virov pomembni, in sicer z naložbami v čistilne naprave in sisteme za recikliranje vode;
42. poudarja, da je treba vodo kot vir za proizvodnjo zelenega vodika urediti na trajnosten način, zlasti v sušnih regijah, tudi z izvajanjem predpisov, ki zahtevajo trajnostne tehnike pridobivanja vode, učinkovito rabo vode in čim manjše odvajanje odpadne vode, da ne bi ogrozili dostopa lokalnega prebivalstva do vode ali zvišali stroškov vode;
43. ugotavlja, da se je zaradi pomanjkanja vode povečalo število obratov za razsoljevanje; priznava, da lahko obrati za razsoljevanje koristijo lokalnim skupnostim in domačemu gospodarstvu, vendar opozarja, da lahko razsoljevanje morske vode pomembno vpliva na okolje, zlasti na morsko biotsko raznovrstnost; poziva k spodbujanju trajnostnega pristopa k razsoljevanju vode in rešitev, ki ne vplivajo na obalna območja, kot je

razsoljevanje v globokem morju; poudarja, da je zmanjšanje porabe vode in recikliranje ali ponovna uporaba očiščene odpadne vode pogosto cenejše kot razsoljevanje;

44. opozarja na morebitna tveganja prilaščanja in onesnaževanja vode, povezana s tujimi neposrednimi naložbami v obsežne nakupe zemljišč za energijo iz obnovljivih virov; poziva EU in njene države članice, naj uvedejo obvezne standarde potrebne skrbnosti in poročanja za podjetja v zvezi z vodo;
45. vztraja, da morajo strategije za zeleni vodik upoštevati stroge socialne in trajnostne standarde; poziva EU, naj v svojih partnerskih sporazumih vzpostavi ustrezne okvire za spremljanje, ki bodo omogočali oceno njihovega širšega vpliva na uresničevanje ciljev trajnostnega razvoja, zlasti z določitvijo okoljskih in socialnih kazalnikov ter kazalnikov upravljanja in opredelitvijo merljivih ciljev; poziva, naj se izvedejo obvezne študije vplivov na okolje, tudi za razsoljevanje, in naj se žariščne točke biotske raznovrstnosti izključijo kot lokacije za obrate za zeleni vodik; meni, da bi morala proizvodnja zelenega vodika pokazati, da se opira na materiale, pridobljene v skladu z okoljskimi standardi in standardi človekovih pravic za ekstraktivne dejavnosti (na primer iz držav, ki so podpisnice pobude za preglednost v ekstraktivni industriji);
46. poziva Komisijo, naj vzpostavi vključujoč okvir upravljanja za partnerske sporazume, ki bo vključeval organizacije civilne družbe, da bi zagotovili spoštovanje načela neškodovanja v odnosu do lokalnih skupnosti in izpolnjevanje svetovnih standardov človekovih pravic;

Povečanje financiranja za pravičen energetski prehod

47. poudarja, da bi morale biti financiranje EU za energijo iz obnovljivih virov v skladu z načeli enakosti, trajnostnosti in podnebne pravičnosti, kar bi lahko med drugim vključevalo pomoč pri zadolževanju, odpis in odpust dolga, prestrukturiranje dolga ter sklad za kritje izgube in škode;
48. poudarja, da bi morale naložbe v obnovljivi vodik iz tretjih držav temeljiti na mednarodnih načelih potrebne skrbnosti, vključno z vodilnimi načeli Združenih narodov o podjetništvu in človekovih pravicah, smernicami OECD za večnacionalna podjetja in smernicami OECD o potrebni skrbnosti za odgovorno ravnanje podjetij;
49. poziva EU in njene države članice, naj povečajo obseg uradne razvojne pomoči, namenjene energetskemu sektorju, zlasti v okviru razdelka 6 naslednjega večletnega finančnega okvira, zlasti v Afriki, pri čemer naj dajo prednost nepovratnim sredstvom pred posojili in preusmerijo financiranje v države z nižjimi stopnjami dostopa do električne energije, da bi podprle njihov prehod na čisto in obnovljivo energijo v skladu z agendo za trajnostni razvoj do leta 2030;
50. spodbuja razvoj javnih in zasebnih partnerstev ter programov za olajšanje prenosa znanja in zelenih tehnologij; poudarja, da imajo elektroenergetski sektorji številnih afriških držav posebne značilnosti (kot so hitra rast povpraševanja, majhna omrežja, nestabilna nacionalna javna podjetja in omejena plačilna sposobnost odjemalcev), ki jih je treba upoštevati;

51. poudarja, da je treba poenostaviti in pospešiti dostop držav v razvoju do finančnih sredstev za pravičen energetski prehod; poudarja, da lahko EU ponudi inovativne rešitve za pospešitev zelenega prehoda in povečanje svetovnega deleža obnovljivih virov energije; v ta namen poziva EU in njene države članice, naj razmislijo o odpisu dolgov v zameno za podnebne ukrepe, da bi lahko države dolžnice v razvoju denar, ki ga dolgujejo, uporabile za financiranje projektov prilagajanja podnebnim spremembam in njihovega blaženja;
52. v širšem smislu poziva, da se vzpostavi dolgoročen mehanizem za odpis dolgov v zameno za podnebne ukrepe v okviru pobude skupine G20 za začasno opustitev dolžniških obveznosti in preusmerijo posebne pravice za črpanje sredstev iz MDS;
53. poziva EU in njene države članice, naj povečajo sredstva za pomoč državam v razvoju pri prilagajanju podnebnim spremembam, da se poveča odpornost energetskih sistemov proti podnebnim tveganjem; poudarja pomen zelene energije pri projektih na področju agrogozdarstva in prilagajanja podnebnim spremembam, kot je Veliki zeleni zid;
54. poziva Komisijo, naj poveča število programov v okviru pobude Global Gateway, ki se prednostno osredotočajo na osnovni dostop do električne energije in čistega kuhanja, zlasti v državah, ki to najbolj potrebujejo; poudarja, da ima zasebni sektor pomembno vlogo pri povečanju financiranja osnovnega dostopa do energije in čistega kuhanja ob zagotavljanju javnega dostopa in krepitvi nacionalnih javnih dobaviteljev energije; zato poziva Komisijo, naj Evropski sklad za trajnostni razvoj plus uporabi kot instrument za podporo naložbam zasebnega sektorja v državah v razvoju, da bi okrepili energetsko infrastrukturo ter izboljšali dostop do energije in čistega kuhanja za domačo rabo;
55. poziva EU, naj podpre države v razvoju pri postopnem opuščanju subvencij za fosilna goriva in se osredotoči na učinkovite, sodobne in cenovno dostopne tehnologije kuhanja; poziva k mobilizaciji naložb in ustvarjanju ugodnega okolja za spodbujanje rasti močne industrije čistega kuhanja;
56. poziva EU in evropske institucije za financiranje razvoja, naj:
 - (a) naložbe usmerijo v distribucijski segment, zlasti elektrifikacijo podeželja, ter dajo prednost decentraliziranim, majhnim in nepovezanim sistemom energije iz obnovljivih virov, kadar so take rešitve primernejše od razširitve omrežja, da se podeželskemu prebivalstvu omogoči dostop do električne energije;
 - (b) uskladijo naložbe med različnimi institucijami, da bi kar najbolj povečale učinek in preprečile podvajanje prizadevanj;
 - (c) zagotovijo, da se izvedejo neodvisne in nepristranske ocene učinka na človekove pravice ter da se vsi potrebni upravljavski, socialni in okoljski zaščitni ukrepi in pravna sredstva ustrezno izvajajo in spremljajo, vključno s smernicami za človekove pravice in zemljiško posest;
 - (d) zagotovijo, da so lokalne skupnosti vključene in ustrezno obveščene v vseh fazah načrtovanja in izvajanja projektov;

- (e) izvajajo in dosledno uporabljajo pristop, ki temelji na pravicah in zagotavlja učinkovite mehanizme za pritožbe in pravna sredstva v skladu z mednarodnimi standardi odgovornih poslovnih praks, ter zahtevajo študije vpliva za projekte, zlasti glede podnebnih sprememb, neenakosti in razseljevanja lokalnega prebivalstva, tudi pri projektih v okviru pobude Global Gateway;
 - (f) zagotovijo, da se pri vseh projektih jezov z odobrenim financiranjem spoštujejo smernice Svetovne komisije za jezove;
 - (g) podpirajo lokalne in regionalne projekte medsebojnega povezovanja elektroenergetskih omrežij;
 - (h) nudijo tehnično podporo in pobude za krepitev zmogljivosti, da bi državam v razvoju omogočile učinkovito izvajanje projektov na področju čiste energije;
57. poziva Komisijo, naj zagotovi razčlenjene podatke o višini naložb v dostop do energije, da bi lahko spremljali, koliko sredstev je namenjenih cilju trajnostnega razvoja 7, ter podatke o ključnem kazalniku uspešnosti „s podporo Unije nameščena zmogljivost za proizvodnjo energije iz obnovljivih virov (v MW)“, opredeljenem v okviru Instrumenta za sosedstvo ter razvojno in mednarodno sodelovanje – Globalna Evropa;
58. pozdravlja prednostni nalogi programa predsedstva COP28 za leto 2023, tj. pospešitev energetskega prehoda za postopno odpravo emisij toplogrednih plinov do leta 2030 ter spodbujanje pristopa k podnebnemu financiranju in energetskim infrastrukturnim projektom, ki je osredotočen na ljudi, na svetovni ravni;
59. poziva EU, naj prevzame glavno vlogo pri pogajanjih o blažilnih ukrepih za države v razvoju, da bi se borili proti škodljivim učinkom uporabe goriv, ki onesnažujejo okolje, in hkrati spodbujali razvoj trajnostne in čiste energije;
- o o
60. naroči svoji predsednici, naj to resolucijo posreduje Svetu, Komisiji, Evropski službi za zunanje delovanje in Evropski investicijski banki.

OBRAZLOŽITEV

Svet še naprej napreduje pri doseganju ciljev glede trajnostne energije, vendar ne dovolj hitro. Ob sedanji hitrosti do leta 2030 približno 660 milijonov ljudi še vedno ne bo imelo dostopa do električne energije, skoraj 2 milijardi ljudi pa bosta za kuhanje še vedno uporabljali goriva in tehnologije, ki onesnažujejo okolje. Stopnje napredka se med regijami zelo razlikujejo. Večina podsaharskih držav zaostaja pri doseganju splošnega dostopa do energije. V Afriki živi skoraj 18 % svetovnega prebivalstva, vendar predstavlja manj kot 6 % svetovne porabe energije, pri čemer 600 milijonov ljudi ali 43 % prebivalstva nima dostopa do električne energije. Večina teh ljudi živi na podeželju in v neformalnih naseljih ali pa so razseljene osebe ali begunci. In tudi če imajo dostop do električne energije, je kakovost storitev pogosto slaba.

Podsaharska Afrika vključuje tudi 19 od 20 držav z najnižjo stopnjo dostopa do čistega kuhanja na svetu. Leta 2022 je bilo v Afriki brez dostopa do čistega kuhanja 970 milijonov ljudi. Med Afričani jih je 64 % v glavnem odvisnih od zbranega lesa ter kmetijskih in živalskih odpadkov kot goriva za kuhanje. Pomanjkanje dostopa do sodobnega kuhanja v Afriki ima ogromne družbene in okoljske posledice: zdravje, krčenje gozdov, podnebne spremembe. Poleg tega pomanjkanje ciljev glede enakosti spolov na področju čiste energije škoduje ženskam in dekletom.

Čeprav ima EU dolgo tradicijo sodelovanja na področju energije v Afriki – skupaj s svojimi državami članicami je med letoma 2014 in 2020 zagotovila 13,8 milijarde EUR ali veliko večino financiranja uradne razvojne pomoči za projekte v okviru cilja trajnostnega razvoja 7 v Afriki –, ima vseeno nekatere pomanjkljivosti. Energetski prehod je v najmanj razvitih državah še vedno premalo financiran. Večina izplačil je bila izvedena v obliki posojil, kar vzbuja nekatere pomisleke glede vzdržnosti dolga, ob upoštevanju, da ima leta 2023 21 afriških držav z nizkimi dohodki težave zaradi prezadolženosti ali jim take težave grozijo. Poleg tega je večina projektov, ki jih financira EU, namenjena spodbujanju velikih infrastruktur za proizvodnjo električne energije in medsebojnega povezovanja prenosnih omrežij za vzpostavitev povezanih trgov z električno energijo, ki imajo majhen vpliv na spodbujanje dostopa do električne energije za tiste, ki tega nimajo. Ne nazadnje je financiranje EU za sodobno kuhanje zanemarljivo. Ocenjuje se, da je Ekipa Evropa leta 2020 namenila manj kot 1 %.

Glede na navedeno poročevalka meni, da so potrebne nekatere izboljšave na področju partnerstva med Afriko in EU. EU in njene države članice morajo najprej povečati znesek uradne razvojne pomoči, usmerjene v energetski sektor v Afriki, pri čemer morajo donacijam dati prednost pred posojili v državah, ki jim grozijo težave zaradi zadolženosti. Prav tako bi bilo treba za to, da bi premagali energetske revščino v Afriki, financiranje EU preusmeriti v države z nižjimi stopnjami dostopa do električne energije. Večji pomen bi bilo treba pripisati distribucijskemu segmentu kot strateškemu elementu za spodbujanje splošnega dostopa do energije. Enakost spolov bi bilo treba vključiti v oblikovanje razvojnih politik in programov EU na področju energije v Afriki, dostop do čistega kuhanja pa bi moral biti prednostna naloga.

Gledano širše poročevalka meni, da morajo EU in njene države članice zagotoviti skladnost

politik za trajnostni razvoj v celotni zunanji energetske agendi EU. V zvezi s tem mora EU podpirati države v razvoju pri izvajanju ureditve na področju energije iz obnovljivih virov, ki temelji na pravicah in je predpogoj za doseganje energetske pravičnosti. V ta namen je treba v celoti spoštovati načelo prostovoljnega soglasja po predhodnem obveščanju vsega prizadetega prebivalstva, njegovo pravico do zavrnitve, do sodnega varstva in pravnih sredstev ter do odškodnine in plačila, da se zagotovijo lokalno sprejemanje in koristi za lokalne skupnosti (v smislu delovnih mest, usposabljanja, dostopa do električne energije itd.).

To je še toliko bolj pomembno, ker obsežni projekti na področju energije iz obnovljivih virov, kot sta zeleni vodik, ki temelji na sončni in vetrni energiji, ter električna energija iz hidroelektrarn, predstavljajo tako priložnosti kot izzive na svetovnem jugu. Zeleni vodik, proizveden iz obnovljivih virov, ima lahko na primer pomembno vlogo pri doseganju pariških podnebnih ciljev, lahko pa sproži spore glede rabe zemljišč in poveča revščino.

Na splošno imajo države v razvoju veliko obnovljivih virov energije, ki so cenejši, dostopnejši, bolj vključujoči in zanesljivejši vir energije kot fosilna goriva. V Afriki, ki ima številne obnovljive vire energije, so sušna območja odlična območja za proizvodnjo vetrne in sončne energije. Ob svetovnem energetske preходу je zdaj prisoten trend izkoriščanja ogromnega potenciala teh območij za proizvodnjo energije. Vlade držav v razvoju uporabljajo diskurz o „neobdelani zemlji“ ali „degradiranih“ zemljiščih, da bi upravičile pridobitev teh zemljišč. Vendar pa ta območja že več generacij uporabljajo različna živinorejska ljudstva ter lovci-nabiralci in gojitelji pridelkov kot vire skupne lastnine. Podjetja, ki se ukvarjajo z obnovljivimi viri energije, pogosto ne upoštevajo njihovih zemljiških pravic. To povečuje podnebno nepravilnost in tveganje prilaščanja zemljišč za zeleno energijo. Da bi se temu izognili, poročevalka meni, da je treba med drugim razviti kartiranje tradicionalne rabe zemljišč (vključno s kratkotrajno pašo), domorodne kulturne dediščine in sistemov biotske raznovrstnosti visoke vrednosti, in sicer pred razvojem projektov na področju energije iz obnovljivih virov, ter razviti močne socialne in okoljske standarde, vključno z nadzornimi in pritožbenimi mehanizmi za zagotavljanje njihove skladnosti. Poročevalka meni, da mora strategija EU za zeleni vodik v Afriki v celoti odražati te pomisleke in da jo je treba ustrezno prilagoditi.

Ne nazadnje bo EU dajala zgled in prenehala financirati projekte na področju fosilnih goriv v Afriki. Nasprotno, institucije EU in evropske institucije za financiranje razvoja morajo prednostno obravnavati in okrepiti svoje naložbe v decentralizirane sisteme energije iz obnovljivih virov majhnega obsega in zunaj omrežja, ki ponujajo dobre rešitve za oddaljene skupnosti, da bi dosegli cilj trajnostnega razvoja 7 in izpolnili načelo, da nihče ne bo zapostavljen.

PRILOGA: SUBJEKTI ALI OSEBE, OD KATERIH JE POROČEVALKA PREJELA PRISPEVEK

V skladu s členom 8 Priloge I Poslovnika poročevalka izjavlja, da je pri pripravi poročila do njegovega sprejetja v odboru prejela prispevke od naslednjih subjektov ali oseb:

Subjekt in/ali oseba
Raziskovalci (Raziskovalni inštitut za tehnologijo na Univerzi Comillas)
združenje Energy Cities
združenje nevladnih organizacij Climate Action Network Europe
združenje ActionAid

Priprava tega seznama je v izključni pristojnosti poročevalke.

INFORMACIJE O SPREJETJU V PRISTOJNEM ODBORU

Datum sprejetja	7.12.2023
Izid končnega glasovanja	+ : 13 - : 1 0 : 6
Poslanci, navzoči pri končnem glasovanju	Barry Andrews, Hildegard Bentele, Stéphane Bijoux, Mercedes Bresso, Udo Bullmann, Catherine Chabaud, Christophe Clergeau, Charles Goerens, Mónica Silvana González, Pierrette Herzberger-Fofana, György Hölvényi, Erik Marquardt, Eleni Stavru (Eleni Stavrou), Miguel Urbán Crespo, Bernhard Zimniok
Namestniki, navzoči pri končnem glasovanju	Caroline Roose, Carlos Zorrinho
Namestniki (člen 209(7) Poslovnika), navzoči pri končnem glasovanju	Marie Dauchy, Jarosław Duda, Aušra Maldeikienė

POIMENSKO GLASOVANJE PRI KONČNEM GLASOVANJU V PRISTOJNEM ODBORU

13	+
Renew	Barry Andrews, Stéphane Bijoux, Catherine Chabaud, Charles Goerens
S&D	Mercedes Bresso, Udo Bullmann, Christophe Clergeau, Mónica Silvana González, Carlos Zorrinho
The Left	Miguel Urbán Crespo
Verts/ALE	Pierrette Herzberger-Fofana, Erik Marquardt, Caroline Roose

1	-
ID	Bernhard Zimniok

6	0
ID	Marie Dauchy
PPE	Hildegard Bentele, Jarosław Duda, György Hölvényi, Aušra Maldeikienė, Eleni Stavrou (Eleni Stavrou)

Pomen simbolov:

+ : za

- : proti

0 : vzdržani